

Enligt sändlista

Överklagen över detta be-
slut har inte kommit in till
länsstyrelsen. 4.6.1996

delg. dag. 26/4 - 2/5-96

Fastställelse av skötselplan för Säbysjön, del av Västra Järvafältets
naturreservat, Järfälla kommun

(2 bilagor)

Beslut

Med stöd av 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) beslutar Länsstyrelsen att fastställa bifogad skötselplan för Säbysjön (bilaga 1), del av Västra Järvafältets naturreservat, Järfälla kommun. Planen ersätter, för det område den omfattar, tidigare skötselplaner fastställda av Länsstyrelsen den 22 april 1987 och den 23 mars 1991.

Bakgrund och bedömning

Järfälla kommun har i samråd med Länsstyrelsen tagit fram ett förslag till skötselplan för Säbysjön inom naturreservatet Västra Järvafältet. Skötselplanen innefattar fortsatt restaurering av Säbysjön, bland annat genom vattenreglering och restaurering av betesmarker runt sjön. Järfälla kommun finansierar de i planen angivna åtgärderna.

När det gäller frågan om vattenreglering m.m. har Järfälla kommun ansökt hos vattendomstolen om bland annat anläggande av ett fast dämme och reglering av sjöns vattenstånd. Vattendomstolen lämnade tillstånd till företaget den 6 december 1995.

Ändamålet med naturreservatet Västra Järvafältet är att bevara ett stort tätortsnära naturområde och kulturlandskap av mycket stort värde för allmänhetens friluftsliv samt att skydda och vårda områdets vetenskapliga och kulturella värden. Större anläggningar för friluftslivet skall inte iordningställas utan begränsas till sanitära anordningar, eldstäder och dylikt. De naturgivna förutsättningarna för friluftslivet skall vara styrande för områdets utnyttjande. Översjöns och Säbysjöns betydelse för fågellivet skall särskilt uppmärksammas.

Länsstyrelsen anser att de i planen angivna åtgärderna är förenliga med naturreservatets syfte. Länsstyrelsen skall fastställa skötselplanen, som skall ersätta tidigare skötselplaner för det område planen omfattar.

LÄNSSTYRELSEN I
STOCKHOLMS LÄN

Miljövårdsenheten
Björn Carlberg

BESLUT

Datum
23.4.1996

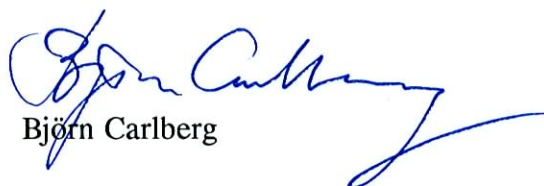
Beteckning
231-1996-848

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 2.

Beslut i detta ärende har fattats av tf länsöverdirektör Rutger Öijerholm. Vid ärendets slutliga handläggning har även deltagit miljövårdsdirektör Björn Risinger, länsnotarie Lotta Lauritz, länsantikvarie Jan-Bertil Schnell, avdelningsdirektör Kerstin Bohm samt byrådirektör Björn Carlberg, föredragande.

Rutger Öijerholm

Björn Carlberg

Bilagor

1. Skötselplan för Säbysjön
2. Hur man överklagar

Skötsel- och restaureringsplan för Säbysjön

Förslag till komplettering av skötselplanen för naturreservatet Västra Järvafältet avseende Säbysjön med angränsande stränder, Järfälla kommun.

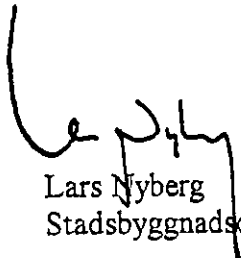
Länsstyrelsens tidigare beslut nummer 11.1211-382-82
samt 11.1299-128-89

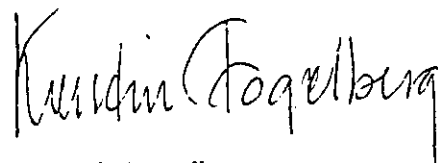
Naturvårdsförvaltaren
JÄRFÄLLA KOMMUN
Park- och naturavdelningen
1996-01-09

FÖRORD

Följande förslag till skötsel- och restaureringsplan för Säbysjön har tagits fram av park- och naturvårdsavdelningen vid Järfälla kommuns stadsbyggnadskontor. Det bygger på ett förslag som togs fram av Krister Mild. Text och innehåll har därefter bearbetats av kommunekolog Lena Borgstrand-Thomsen och vik kommunekolog Ola Ahlqvist i samråd med Krister Mild och med Länsstyrelsens miljövårdsenhet.

Förslaget har remissbehandlats under 1995 och har därefter omarbetats. Tillstånd enligt vattendomsstolen avseende föreslagna åtgärder har meddelats 1995-12-06. Stadsbyggnadsnämnden beslutade 1995-12-07 att godkänna skötsel- och restaureringsplanen som underlag för fortsatta åtgärder samt att sända den till länsstyrelsen för fastställande.

Lars Nyberg
Stadsbyggnadsdirektör

Kerstin Fogelberg
Stadsträdgårdsmästare

MÅLSÄTTNING	1
BAKGRUND	1
Påbörjad restaurering	1
Resultat av hittills utförda åtgärder	2
SKÖTSEL- OCH RESTAURERINGSPLAN	3
<i>Generella åtgärde</i>	
Varierat vattenstånd	3
Vassbekämpning	6
Bete av strandängar	7
Bearbetning av strandängarna	10
<i>Att beakta vid genomförande av generella åtgärder</i>	
Önskade översvämningar	10
Blindgångare	11
Igelbäcken och gröningen	11
Närsaltbelastning	12
Jakt på mink	12
Friluftslivet	12
<i>Åtgärder i delområden</i>	
1. Norra Säbysjön	14
2. Våtmarken vid Tånglöt	16
3. Säby sjöäng	17
4. Säby gårds kanal och damm	17
5. Strandskogen vid Säby gård	20
6. Området sydväst om Fasanholmen	20
7. Igelbäckskärret med omgivning	21
8. Håga båtsmanstorp	22
9. Strandskogarna	24
<i>Övriga åtgärder</i>	
Fiske	25
Luftning och allmänt om fiskdöd	25
Häckningsflottar	25
Andkorgar	25
<i>Kontrollprogram</i>	
Referensmaterial	26
Uppföljning	27
TIDPLAN	28

MÅLSÄTTNING

Syftet med föreliggande skötsel- och restaureringsplan är att återställa Säbysjöns status som en av länets förnämsta fågelsjöar.

Detta skall åstadkommas genom att effektivt bromsa sjöns åldrande och igenväxning och samtidigt återskapa sådana områden av öppna våtmarker som successivt vuxit igen under de senaste 30-50 åren.

Restaureringen omfattar inledningsvis röjning av vegetation på ett flertal platser. Den fortsatta skötseln utgörs i huvudsak av sk naturliga störningsprocesser i form av bete och ett varierat vattenstånd. Dessa kommer tillsammans att avsevärt bromsa sjöns naturliga åldrande under en överskådlig framtid.

De föreslagna restaureringsåtgärderna förväntas dessutom öka värdena för det rörliga friluftslivet. Ett rikt fågelliv, våtmarker med vattenspeglar, ökad vattenkontakt, och naturbetesmarker i ett gammalt kulturlandskap är viktiga inslag för rekreation och friluftsliv.

BAKGRUND

År 1987 utarbetade kommunen ett förslag till skötselprogram för Säbysjön. Länsstyrelsen fastställde 1991-03-23 programmet som kompletterande skötselplan för Västra Järvafältets naturreservat i Järfälla kommun.

Påbörjad restaurering

Under slutet av 1980-talet färdigställdes en del av de i skötselplanen uppställda målen. Bl a grävdes kanaler innanför och i vassen norr om Säby gård, samt kanaler i vassen på flera ställen i sjöns södra och västra delar. Den lilla ön Kärleksholmen frilades också med en grävd kanal. Norr om Säby gård röjdes den igenväxta Säby sjöäng och kor släpptes in. Målet med åtgärderna har varit att skapa en mosaik av öppet vatten och vassar. Därtill har avsikten med grävningarna längs stranden varit att skapa en flack, betad översvämningsszon av högt värde för ett stort antal fågelarter.

Hösten 1991 utfördes vassröjning vid norra delen av sjön, varvid militära bandvagnar från I1/Svea Livgarde i Kungsängen "trampade vass" närmast strandzonen. Endast en mycket begränsad del av vassarna blev åtgärdade bland annat p g a tidsbrist från militärens sida. Målet med åtgärden var att även här skapa en betad översvämningsszon till nytta för fågelfaunan. Under hösten 1991 och hela 1992 röjdes också längs stränderna vid sjöns nordända, Kastberget och vintern 1993-94 genomfördes mer omfattande avverkningar vid Nysved och Finnängen.

Omfattande röjningar av sly gjordes även i Igelbäckskärret i början av 1990-talet i och med den då pågående minröjningen. Stängsel uppfördes i kärrets sydvästra del där hästbete upplåtits våren och sommaren 1993 samt samma-

ren -94. Hösten -94 fortsatte röjningarna och avverkningarna i kärrets nordvästra del varefter ytterligare en hage stängslades.

Resultat av hittills utförda åtgärder

I korthet kan sägas att den metod som gett bäst resultat beträffande återskapande av en flack, betad översvämningsszon vid fuktängarnas stränder, är den bandvagnstramning som utfördes i norra sjöändan hösten 1991. Här har ett gott och förhållandevis bestående resultat kunnat påvisas, dock är endast en mindre del av vassen behandlad. Den grävning som gjordes vid sjöängen norr om Säby gård har inte gett önskat resultat. De grävda kanalerna ger en alltför skarp övergång mellan öppen vattenyta och landstrand och inte den breda översvämningsszon som eftersträvats.

Skogsavverkningarna i norra delen av sjön har hittills gett ett gott resultat och har förutsättningar att bli en välbetad strandäng då även stubbskotten effektivt hållits tillbaka av nötboskapens bete.

Betesmarken söder om Igelbäckskärret hävdas väl av hästbete i de torrare delarna. På fuktigare partier där hästar ogärna betar är dock vegetationen tät av högvuxna örter samt buskar.

Fortsatt restaureringsarbete krävs för att säkerställa redan utfört arbete och för att ytterligare höja de naturvärden som finns i och runt sjön. Om så inte görs kommer sjön i en accelererande takt att åldras, varvid flytvassarna fortsätter att breda ut sig, strandängarna övergår till täta videsnår, småningom följt av olika typer av al- och björkskogar. Fågellivet ute i sjön kan periodvis blomstra upp, men aldrig nå de nivåer som rådde tidigare. Alltefter som sjöytan täcks av flytvassar kommer björkslyet att vandra utåt.

SKÖTSEL- OCH RESTAURERINGSPLAN

Nedan redovisas de åtgärder som är aktuella för en fortsatt restaurering av Säbysjön. Inledningsvis redovisas generella åtgärder följt av en områdesvis beskrivning av förutsättningar och restaureringsförslag.

På några punkter avviker detta förslag från den detaljerade skötselplanen från 1987, samt från den kompletterande skötselplanen från 1991-03-23. Några avvikelser gäller endast detaljer som snarast förtydligar vissa av skötselplanens rekommendationer, medan vissa punkter skiljer sig på avgörande sätt från de fastställda planerna.

Oavsett restaureringsåtgärder kommer sjön att bli en förstklassig fågelsjö igen först om skrattmåsen kommer tillbaka permanent som häckfågel. Skrattmåsans aggressiva uppträdande mot predatorer på häckningsplatsen utgör ett gott skydd för andra fåglar och är en viktig förutsättning för att änder och doppingar i större antal ska kunna häcka i sjön.

Skrattmåsens försvinnande som häckfågel i sjön går inte att förklara på ett enkelt sätt. Skrattmåsen har de senaste åren minskat kraftigt i vissa områden och övergett även andra typer av fågelsjöar och våtmarker som förefaller vara perfekta för arten.

Förekomsten av lämpliga häckningsöar i Säbysjön är med all sannolikhet tillfredsställande. Det finns ingen risk att lämpliga boplatser står under vatten vid vårflo den när skrattmåsen ska börja sitt bobygge eftersom flytvassarna inte dränks utan följer med vattenståndsväxlingen. De vassbekämpade ytorna i norr och söder kommer att erbjuda bra ytor där måsarna kan häcka och söka föda. Vid liknande vassbekämpning i Hornborgasjön, Tåkern och Kvismaren har skrattmåsen snabbt koloniserat denna typ av ytor.

Generella åtgärder

Variert vattenstånd

Beskrivning

För att åstadkomma en optimal miljö för ett rikt fågelliv i Säbysjön är ett fluktuerande vattenstånd kombinerat med strandnära bete nödvändigt. Vattennivån fluktuerar redan idag på naturlig väg i sjön. Det är dock önskvärt att skillnaden mellan högsta och lägsta vattennivå ökar för att uppnå ett lyckat restaureringsresultat. Detta varierande vattenstånd tillsammans med betet förändrar nämligen den strandnära vegetationen på ett för fågellivet gynnsamt sätt. Förändringarna i vattenståndet kommer ge översvämmade fuktängar på tre huvudsakliga platser runt sjön under vår och höst.

Om vattennivån enbart skulle höjas utan att de cykliska vattenståndsväxlingen åstadkoms skulle först ett lyckat resultat erhållas på fuktängarna. Men redan efter några år kommer vassen att vandra in där korna inte når att

beta och resultatet blir att vassen kryper längre upp på land. På befintliga vassar skulle en permanent vattenståndshöjning inte få någon som helst effekt. Eftersom all vass, utom den i en smal zon närmast stranden, är utbildad som flytvassar skulle dessa bara följa med uppåt utan att nämnvärt påverkas. En mer permanent vattenståndshöjning utan kraftiga fluktuationer är därför inte lämplig som restaureringsåtgärd.

För erhålla de önskvärda vattenståndsvariationerna i sjön krävs ett reglerbart dämme. Detta bör vara av enklast möjliga konstruktion för minimalt underhåll och säker men enkel hantering. Det ska gå att låsa för att undvika missbruk och sabotage. Det ska ha kapacitet att släppa igenom erfoderlig mängd vatten för att snabbt kunna sänka vattenståndet under våren.

Det finns ingen vattendom som anger vattenståndet i Säbysjön. Vattenstandsregleringen kommer emellertid få effekter som åtminstone till viss del påverkar allmänna intressen. Inom berört område finns ett mindre antal arrenden och avtal som delvis påverkas. Dessutom finns ett betydande artbevarandebeslut i Igelbäcken nedströms vilket är direkt kopplat till vattenföringen i bäcken. Kommunen har därför sökt tillstånd enligt vattenlagen för vattenregleringen.

Mål

Att på ett kontrollerat sätt reglera vattennivåerna i Säbysjön så att de dels ger önskade positiva effekter för fågellivet, dels medger att ett visst minimiflöde kan släppas till Igelbäcken under alla tider på året.

Åtgärder

Ett nytt, reglerbart dämme enligt principskiss fig 1 byggs i Igelbäcken i närheten av det tidigare ekdämmet.

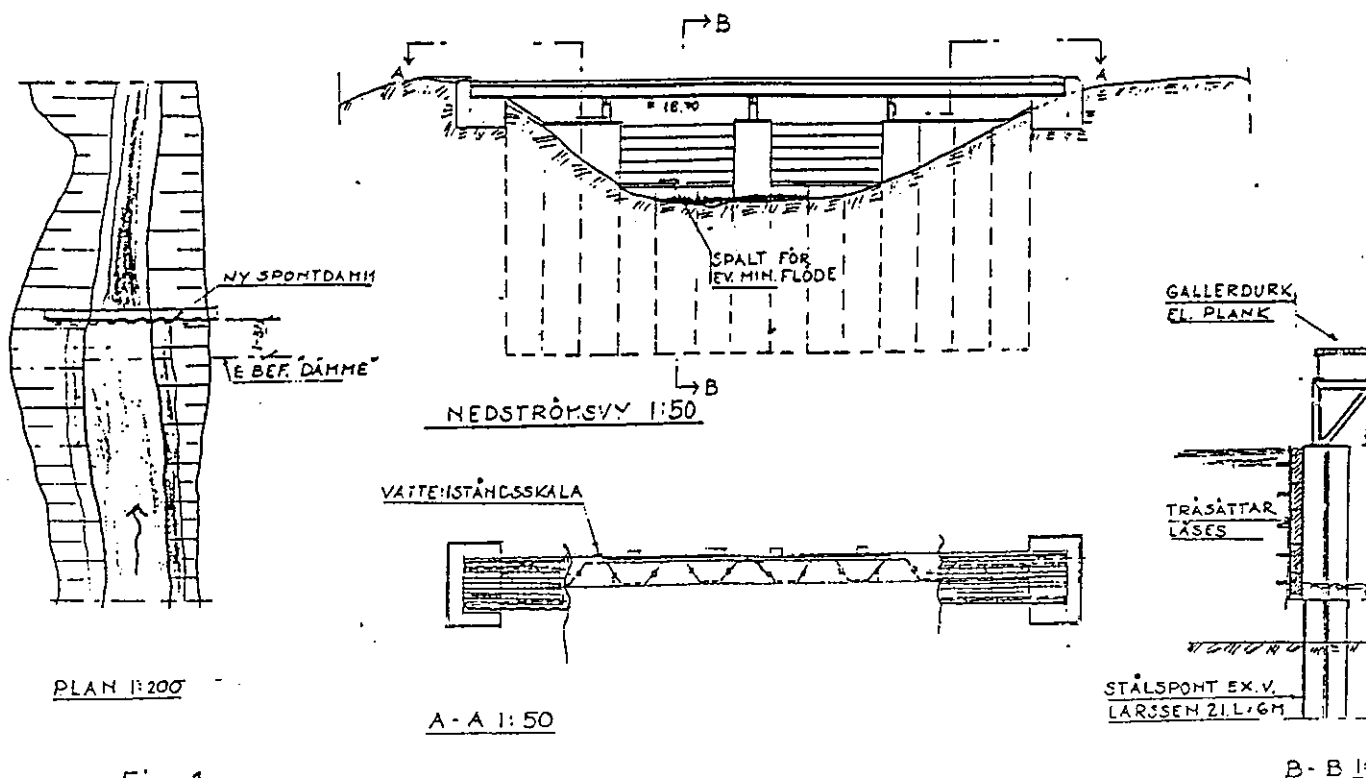

Fig 1.

Vid anläggandet skall de i vattendomstolens tillstånd fastslagna villkoren följas. Dessa innebär bl a att:

- Dämnet dimensioneras för reglering av sjöns vattenyta mellan +17,6 m och + 18,4 m
- Konstruktionen skall medge reglering av vattenytan enligt de önskade vattenståndsvariationer som anges i fig 2
- Ett permanent bottenutskov tillskapas för att ge en minsta vattenföring om ca 5 l/s genom dämnet så länge vatten finns att tillgå uppströms dämnet.
- Permanenta vattenståndsskalor sätts upp vid dämnet och i sjön för att sjöns nivåförändringar kontinuerligt skall kunna följas.

Reglering av dämme

Beskrivning

Ökade vattenståndsvariationer kommer med hjälp av vågor, vind samt isens nötande och sönderfrysande inverkan på rotfilten att begränsa vassarnas utbredning och fortsatta tillväxt. Denna typ av naturliga störningsprocesser är mycket effektiva när man vill bromsa det naturliga åldrandet, och samtidigt bibehålla vattnets höga biologiska produktionsförmåga.

Det nuvarande vattenståndet har mellan åren 1980-1994 varierat mellan +17.3 till +18.1 m. För att få optimal effekt är det önskvärt att de högsta vattennivåerna höjs till +18,3-18,4 vilket framgår av fig 2. Särskild undersökning visar dock att de önskvärda högvattennivåerna bara vid mycket sällsynta tillfällen kommer att uppnås.

Om sjöns nuvarande medelvattenstånd skall bibehållas trots de höjda vattennivåerna vår och höst skulle det innebära att sjön periodvis skulle behöva sänkas/tappas ur i motsvarande omfattning under torrperioder. Detta är inte önskvärt med tanke på att det redan idag ofta råder syrebrist i sjön under dessa perioder. Följdaktligen kommer sjöns medelvattenstånd att höjas något som ett direkt resultat av regleringen och en önskan att undvika alltför lågt vattenstånd sommar och vinter.

Mål

Med dämnet regleras vattennivån så att vattennivåfluktuationer och de naturliga störningseffekterna vågverkan, isrörelser, frysning, översvämning, upptorkning mm utnyttjas för att förbättra och bibehålla möjligheterna till ett rikt fågelliv i Säbysjön.

Eftersträvd vattenståndsvariation enl fig 2 skall ge rejält översvämmade mader och fuktängar under vår och höst. Det höga vattenståndet ska klinga av rätt snabbt under våren så att de övre delarna av ängarna är ordentligt torra sommartid. På förhösten skall vattenståndet åter höjas och hållas högt under större delen av hösten. Vintertid ska vattenståndet vara så lågt att eventuell isbildning fryser sönder, alternativt fryser fast och vid islossning kan slita sönder, delar av vassvegetationen.

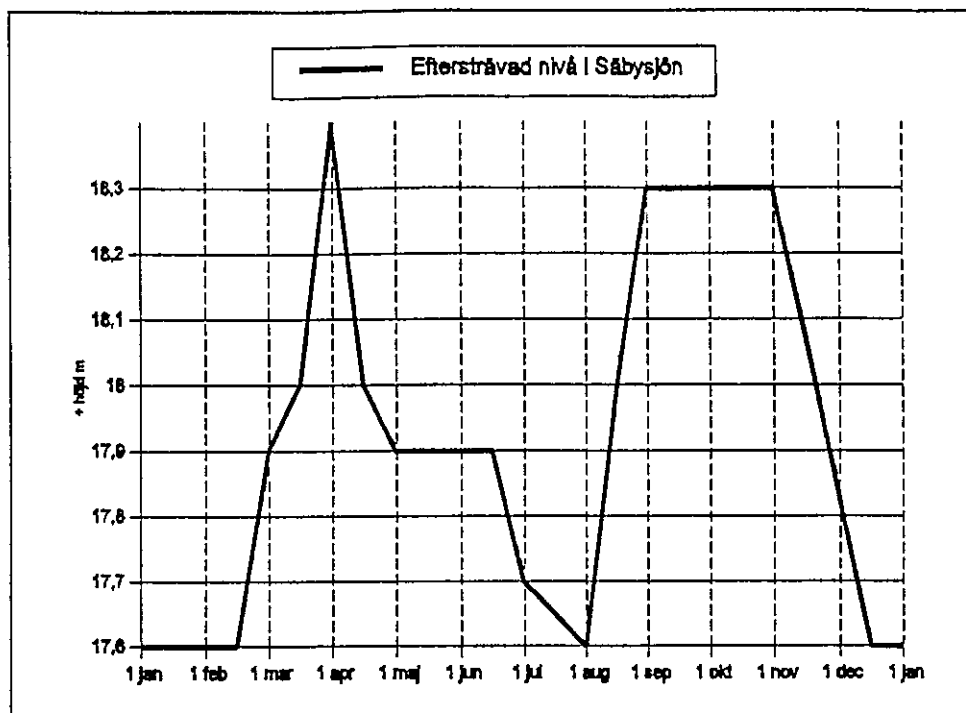

Fig 2 Eftersträvad vattenståndsvariation i Säbysjön

Åtgärder

Regleringen skall följa bilagda regleringsanvisning. Regleringens tidsangivelse följer ett principiellt mönster och får inte tolkas i absoluta termer. Variation i nederbörd, temperatur osv mellan år måste i största möjliga mån följas för att få ett så lyckat resultat som möjligt.

Regleringsåtgärder, tidpunkten för åtgärd och andra observationer skall dokumenteras. Dokumentationen skall bli utgör underlag för korrigeringar av regleringsanvisningen. Även resultat från kontrollprogrammet skall fortlöpande utgör underlag vid justeringar av regleringsanvisningar.

Avvikelser från gällande skötselplan

Vattenståndsvariationerna är helt i linje med den antagna skötselplanen. Där nämns dock ingenting om en medelvattenståndshöjning varför detta är att betrakta som en avvikelse.

Vassbekämpning

Beskrivning

Maskinbearbetning av vassområden kan användas i syfte att skapa en mosaik av vassöar, luckor i vassen och en flack, grund övergångszon mellan sjön och landstranden. I det grunda, strandnära och näringsrika vattnet kan ett fröproducerande starrbälte utvecklas där även en kraftig insektsproduktion kan ske. Vattnet i stranden är därtill vanligen för grunt för att fiskar ska kunna utnyttja området för födosök och därmed konkurrera med fåglarna om födan.

För ett varaktigt resultat är det viktigt att tillräckligt stora ytor bearbetas och att dessa har fullständig kontakt med såväl fuktängen innanför som med det öppna vattnet utanför. Detta för att vågverkan, vattenståndsvariation och iseffekter ska ge maximal effekt. Om vattenståndsvariationen är optimalt genomförd är det möjligt att ny vassbekämpning bara behöver ske vart 10-15:e år. Upprepade vassbekämpningsinsatser kommer att vara enklare och snabbare att genomföra på glesare vass och tunnare rotfilt. Vassholmarna ute i sjön slyröjdes vintern 1993-94.

Mål

I vassområden som ansluter till betade strandpartier öppnas vassbältet upp på så sätt att en mosaik av vassöar, grunda partier med öppet vatten och betade strandpartier skapas. Vassbekämpningen skall öppna så stora ytor med kontakt mellan strand och sjö att vågverkan, vattenståndsvariation, isrörelser m m får full effekt vad gäller igenväxningsbegränsning.

Åtgärder

Vass bekämpas utanför de iordningställda strandängarna. Bekämpningen skall ske med maskiner som förmår trasa sönder befintlig rotfilt.

Bränning eller slätter av vassen före maskinbearbetningen kan utföras så att större ytor kan bearbetas på kortare tid. Slyröjning bör i förekommande fall föregå maskinbearbetning av vassen. Vassholmarna ute i sjön kan även fortsättningsvis behöva återkommande slyröjning.

Maskinbearbetningen kan kompletteras med annan bearbetning av rotfilten för att skapa system av mindre, djupare partier.

Om större mängd rester efter maskinbearbetningen såsom såsom vasstrån, rotfilt m m ansamlas längs stränderna skall detta omhändertagas. På samma sätt skall sådant material som föres ned mot dämnet fångas upp med hjälp av en länsa uppströms dämnet. Större mängder uppsamlat växtmaterial skall transporteras bort för kompostering för att undvika lokal gödslingseffekt.

Upprepad vasstrampning sker vid behov, uppskattningsvis i intervaller om 5 till 10 år. Resultat från kontrollprogrammet skall utgöra underlag för framtida upprepning av vassbekämpning.

Bete av strandängar

Beskrivning

Fortsatt bete är en förutsättning för bibehållande av restaureringsresultaten. Utan bete återgår fuktängarna mycket snabbt till senare successionsstadier med slutlig invandring av videbuskage följt av olika lövträd. Bibehållet, och helst utökat, bete har därför högsta prioritet.

Betesmarken på Järva är indelad i 3 större och en handfull mindre betesytor, se karta 017-12. De stora ytorna medför att en detaljerad styrning av betet idag kräver tillfällig avstängsling med ex elstängsel eller uppsättande av

saltstenar för att locka djuren till platser med önskan om högre betestryck.

På blöta strandängar är nötboskap att föredra då dessa betar betydligt längre ut i strandkanten än får och häst. Nötbete ger därtill en mindre snaggad gräsyta med viss tuvighet vilket gynnar fågellivet.

Betade strandängar lockar ofta till sig rastande änder och vadare. Förhoppningsvis kan även ex svarthakedopping, gulärta, tofsvipa, enkelbeckasin, skrattmåsar och olika änder lockas att häcka i denna nya biotop.

Mål

Att på tre platser runt sjön hävda ett öppet beteslandskap, där torrare betesmarker övergår i fuktängar närmast vasskanten. Betet skall bidra till att bromsa igenväxningen av stränderna genom att med bete och tramp hålla undan uppslag av vedvegetation och vass.

Åtgärder

De strandängar som fanns i äldre tid vid norra Säbysjön och vid Igelbäcksskärrat iordningställs på ett liknande sätt som den restaurerade fuktängen norr om Säby gård. Det innebär att strandskogarna tas ned och ytorna röjs från sly varvid öppna betade strandängar skapas. På torrare mark bör dock ex. enstaka enar och nyponbuskage lämnas kvar. Däremot skall inga enstaka träd i strandkanten lämnas. Orsaken är att bl a and- och vadarfåglar ogärna häckar i närheten av träd där rovfågel och kråka kan vistas.

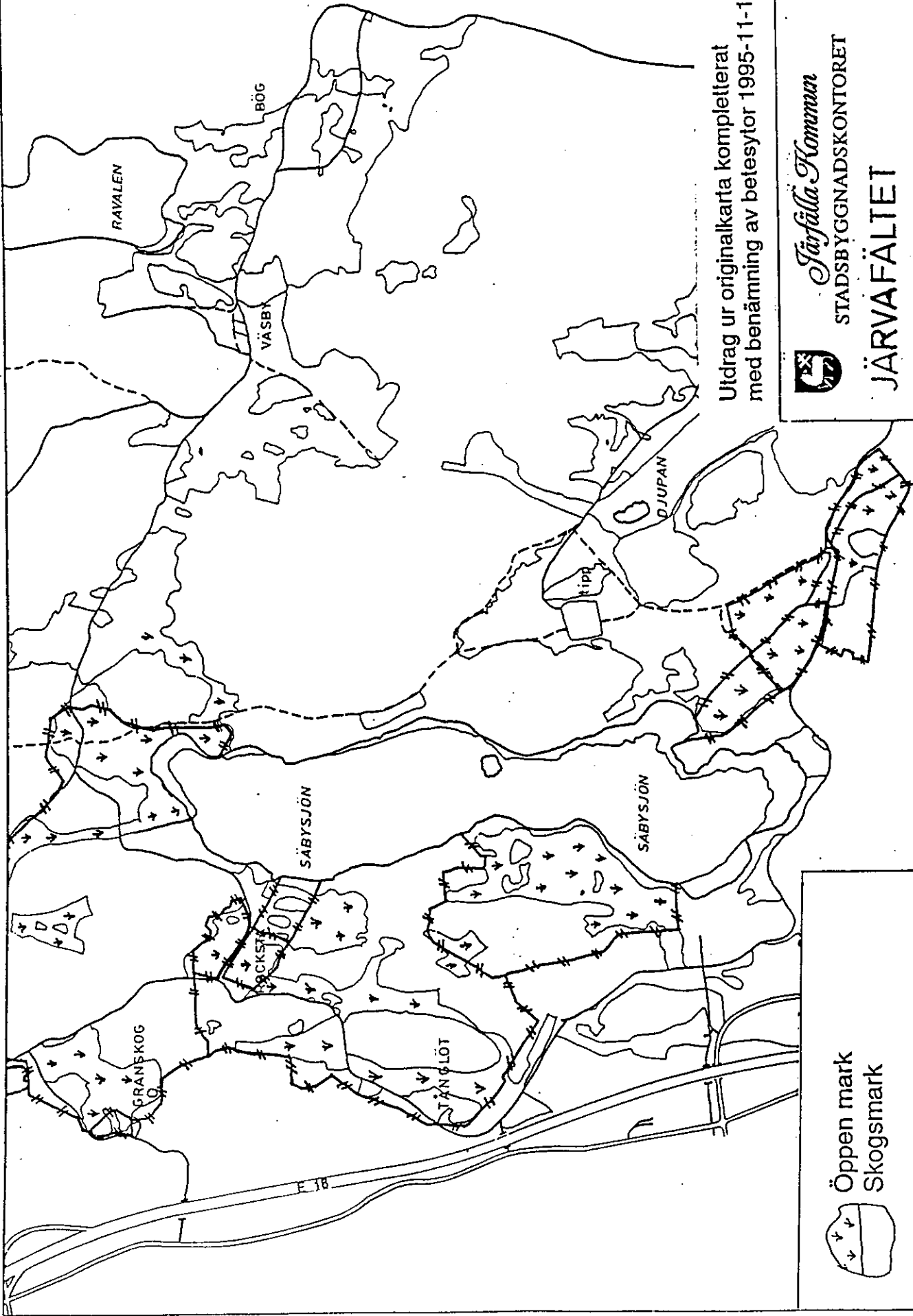
Betet bör ske med nötboskap men häst och får kan utnyttjas då detta anses nödvändigt, ex för att undvika parasitproblem eller då nötbete inte kan åstadkommas. Om förutsättningar gives är det önskvärt att vissa områden betas av nötboskapsrasen Highland Cattle som betar på avsevärt djupare vatten än vanliga nötkreatur och dessutom föredrar en rad örter som dessa om möjligt undviker.

Permanent avgränsning av mindre ytor för effektivare styrning av betet bör ske. I syfte att underlätta intensivbete under kortare perioder avgränsas betesyta 3, enl. karta 017-12, så att en mindre hage skapas i den södra delen där strandängen ingår. I norra delen av sjön, betesyta 1 östra delen, bör en liknande avgränsning ske. Samråd med Sollentuna kommun, vars betesmarker angränsar till området.

Betet kan ske periodvis i de olika områdena men bör på strandängarna inledas så snart våröversvämningen sjunkit undan någon gång i maj och pågå så länge det finns bete på hösten. Resultat från kontrollprogrammet skall fortlöpande utgöra underlag för ändrad styrning av betet.

Saltstenar kan även försettningsvis sättas upp för att styra djurens tramp och bete till avsedd plats.

Kompletterande slyröjning sker i initialt skede och senare vid behov framförallt i områden där betestrycket varit för lågt.

Utdrag ur originalkarta kompletterat
med benämning av betesytor 1995-11-13

Järfälla Kommun

STADSBYGGNADSKONTORET

JÄRFÄLLET

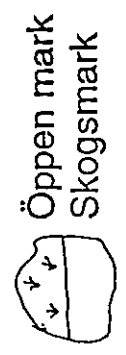
Betesytor

Uppr. OA

Dat.
95.11.12

Skala 1: 2000

017-12

Öppen mark

Skogsmark

—#—# Gräns för betesyta

-#-# Planerad gräns för betesyta

Bearbetning av strandängarna

Beskrivning

För fåglarna är de översvammade eller fuktiga betade gräsmarkerna som mest värdefulla om de också innehåller grunda vattensamlingar utan vegetation. Av samma skäl är det önskvärt att även den bearbetade vassrotfilten innehåller partier med åtminstone halvmeterdjupt vatten.

Ett mycket fint exempel på denna typ av biotop återfinns på den nyskapade Väsby sjöäng alldeles sydväst om Väsby gård, i Sollentuna kommun. Där har de grunda öppna vattenytorna skapats genom uppgrävning av bandgående maskin. I Igelbäckskärret skulle detta medföra problem p g a risken för blindgångare. Nackdelen med att gräva upp öppna vattensamlingar är dessutom att mer höglänta öar bildas. Här är sådana öar inte önskvärda. Sprängning har därför därför framförts som ett rimligt alternativ för att skapa vattensamlingarna.

Sprängning har använts i detta syfte på ett flertal platser med gott resultat. Ett krav för en lyckad sprängning är dock att det finns fast underlag maximalt 2 m under markytan. Tveksamma markförhållanden och risken för att blindgångare från den militära epoken briserar innebär att sprängning i Igelbäckskärret är förenat med avsevärda problem. Möjligen är markförhållandena bättre i norra delen av sjön men även här finns risken för blindgångare.

Mål

Genom markbearbetning skapa en mosaik av låg starr- och sävvegetation samt grunda öppna vattenspeglar här och var på strandängarna.

Åtgärder

Mot bakgrund av ovan beskriven problematik kommer först resultatet av de inledande restaureringsåtgärderna att utvärderas. Därefter kan bearbetning av våtängarna finnas med som en möjlig, kompletterande åtgärd.

Att beakta vid genomförande av generella åtgärder

Oönskade översvämningar

Beskrivning

Karta 043-003 på sista sidan redovisar vattennivåer mm. Under de högsta vår- och höstvattenstånden kommer den lågt liggande skjutbanan samt vägen mellan Tånglöt och Säby tillfälligt påverkas av vatten. Vägbanken och skjutramperna kommer inte att översvännas men vatten kommer att nå fram till dessa. Skjutbanans ängar kommer därför tidvis att ställas under vatten.

På ytterligare två punkter finns det en risk att vattnet kommer att nå fram till de grusade cykel- och gångvägarna. Dels vid den punkt där grusstigen korsar "skjutbanekärrets" sydvästra hörn och dels vid en punkt längs grusvägen ca

50-100 m sydost om Jägarkullen. De gånger vattennivån når sitt maxima med +18,4 m kommer det att nå fram till vägbankarna men inte att översvämma dessa.

Den föreslagna vattenståndsvariationen kan komma att justeras efter de praktiska resultat som nås efter dämmets iordningställande. Exempelvis kan det högsta vattenståndet nedjusteras om översvämningarna skapar oönskade sidoeffekter på exempelvis dessa vägavsnitt.

Åtgärder

En förstärkning och höjning av påverkade vägavsnitt på en total sträcka av ca 30-40 m åtgärdas om detta efter genomförd reglering visar sig nödvändigt.

Blindgångare

Beskrivning

Trots övergripande minröjning finns det vissa risker att djupare liggande granater och dylika s k blindgångare kan detonera exempelvis vid iordningställandet av det nya dämnet.

Åtgärd

Varje åtgärd som medför risk för att blindgångare bringas att brisera kommer att föregås av minröjning.

Igelbäcken och grönlingen

Beskrivning

Vid regleringen av sjön är det viktigt att beakta hur detta kan tänkas påverka det bestånd av den sällsynta fiskarten grönling som lever längre nedströms i Igelbäcken. De tänkta ingreppen antas inte ge någon negativ effekt på grönlingen. Närsaltläckaget kommer troligen att minska eftersom fuktångar normalt binder mer näringsämnen än strandskogar och videsnår.

Det förändrade flödet har studerats närmare i samband med vattendomstolsbehandlingen. En separat rapport om detta "Säbysjöns reglering och dess effekter på vattenföringen i Igelbäcken" har på Stadsbyggnadskontorets uppdrag tagits fram av SMHI Miljö. Rapporten visar att antalet tillfällen då flödet i Igelbäcken är noll vid Säbysjön minskas från 9 till 3 under en studerad 16-års-period. Detta innebär för Igelbäckens del en förbättrad situation vad gäller de kritiska perioderna med låga flöden i bäcken.

SMHI-studien har medfört en mindre justering av regleringskurvan för att undvika oönskat höga flöden under avtappningen av sjön vår och höst. Justeringen innebär att avtappningen av sjön försommar och senhöst sker under en längre tidsperiod.

Åtgärder

Dämmet skall, inom ramarna för vattendomens regleringsvillkor, regleras så att ett så naturligt flöde som möjligt erhålls nedströms dämmet. Detta innebär tätare regleringsintervall framför allt under avtappning av sjön.

Närsaltbelastning

Beskrivning

Då ett av de främsta skälen till åtgärderna är att varaktigt fördröja sjöns fortsatta igenväxning är det av yttersta vikt att tillväxten inte stimuleras ytterligare. Tillförsel av växtnäringsämnen från omkringliggande marker är naturlig och oundviklig. Däremot skall denna tillförsel i största möjliga utsträckning minimeras genom medvetna åtgärder inom sjöns tillrinningsområde.

Åtgärder

Ytterligare tillförsel av närsalter från yttre källor såsom dagvattenutsläpp, läckage från gödselhanteringsanläggningar mm begränsas till det yttersta. I den mån detta är möjligt skall även befintliga källor åtgärdas för att ytterligare reducera tillförseln av näringsämnen.

Jakt på mink

Beskrivning

Mink förekommer i området och denna kan på sitt levnadssätt ställa till stor skada för fågellivet. Jakt på mink har förekommit runt sjön de senaste tre åren. För ett gott resultat är det dock viktigt att jakten bedrivs kontinuerligt och på ett effektivt sätt.

Åtgärder

Under förutsättning att kontinuerlig jakt kan ordnas är fortsatt jakt på mink önskvärt i syfte att begränsa antalet minkar i sjöns närhet.

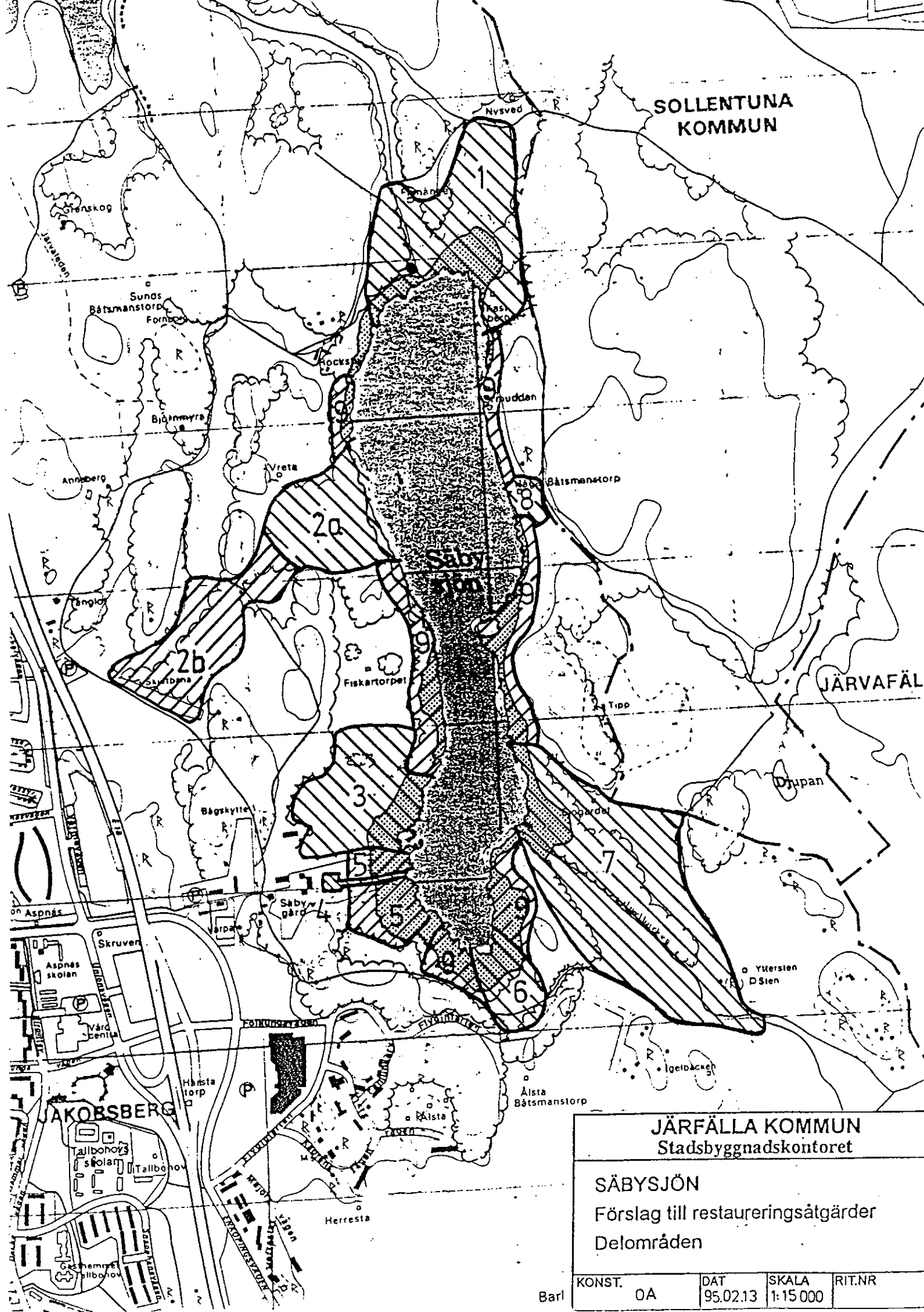
Friluftslivet

Beskrivning

Området runt Säbysjön är mycket omtyckt och välfrekventerat av allmänheten. Tillgänglighet och landskapsbild är av stort värde för friluftslivet.

Åtgärder

Restaureringens följd effekter för friluftslivet följs upp. Eventuella negativa effekter ex. översvämning av stigar skall åtgärdas.

**SOLLENTUNA
KOMMUN**

JÄRFÄLLA

JÄRFÄLLA KOMMUN
Stadsbyggnadskontoret

SÄBYSJÖN
Förslag till restaureringsåtgärder
Delområden

KONST.	DAT	SKALA	RIT.NR
0A	95.02.13	1:15 000	

Barl

Åtgärder i delområden

Avgränsningen av delområden som här beskrivs närmare utgår från de landområden - och utanförhängande vattenstrand - som påverkas av vattenstånds- förändringen. Områdesavgränsning framgår av översiktskartan på sidan 13.

1. Norra Säbysjön

Beskrivning

Området har bevisligen så sent som på 50-talet brukats som öppen yta.

Vassarna bearbetades hösten 1991 genom körning med militära bandvagnar. Det lilla smala stråk som då trampades var alldeles för smalt, och låg för skyddat mellan täta videsnår och vassbältet för att ge någon effekt på fågellivet. Trots det vindskyddade läget och för liten bearbetad yta har dock effekten av trampningen kvarstått. En större yta skulle troligen varit omtyckt av födosökande änder och vadare.

Under vintern 1993-94 avverkades en stor del av den yngre strandskogen och en mindre del av den planterade granen i området.

Sommaren 1995 bearbetades stora delar av vassen med grävare och fräsmaskin. All sly röjdes under samma höst utefter strandkanten.

Mål

Att återskapa en strandäng med stora, öppna, tidvis översvämmade ytor med betande djur, vilket utgör goda villkor för ett rikt fågelliv.

Åtgärder

Det gamla beteslandskapet återskapas fortsättningsvis genom att den planterade granskogen helt tas bort, det gäller även mindre dungar och enstaka smågranar. Däremot sparas enar, nypon- och slånbuskage etc, samt en del solitära lövträd på torrare delar av betesmarken. Den naturliga granskogen i området närmast Rocksta, samt strandskogarna med inslag av äldre lövträd, i anslutning till denna ska lämnas för fri utveckling. All strandskog i övrigt såsom videsnår och björk, från kalkviksdiket ända bort till Kastberget bör tas ned så att den öppna betesmarken når vasskanten.

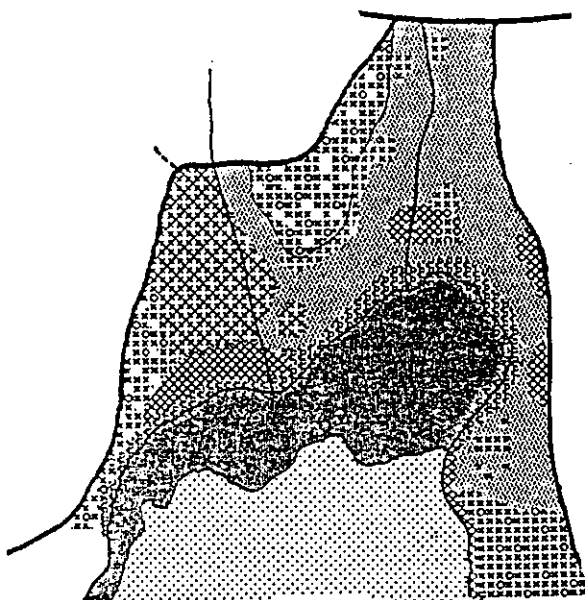
Resultatet av maskinbearbetningen av vassarna 1995 utvärderas. Därefter kan kompletterande maskinbearbetning av vassen utföras. Detta omvandlar vattenstranden till en gungflyliknande yta med enstaka mindre vassruggar.

De första åren är ett extra kraftigt betestryck viktigt för att hålla tillbaka slyuppslag och andra röjgödslingseffekter. Eventuellt krävs manuell slyröjning för att bekämpa slyuppslag. Strandängen betas därefter kontinuerligt.

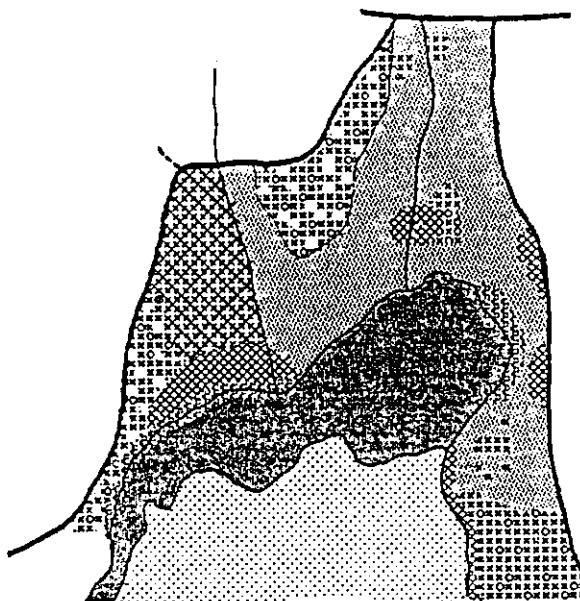
Avvikelser från gällande skötselplan

Enligt detta förslag skall inga träd lämnas i strandkanten med hänvisning till att vadare blir obenägna att häcka i närheten av träd där rovfågel och kråka kan vistas. Gamla skötselplanen anger att enstaka solitärer ska lämnas.

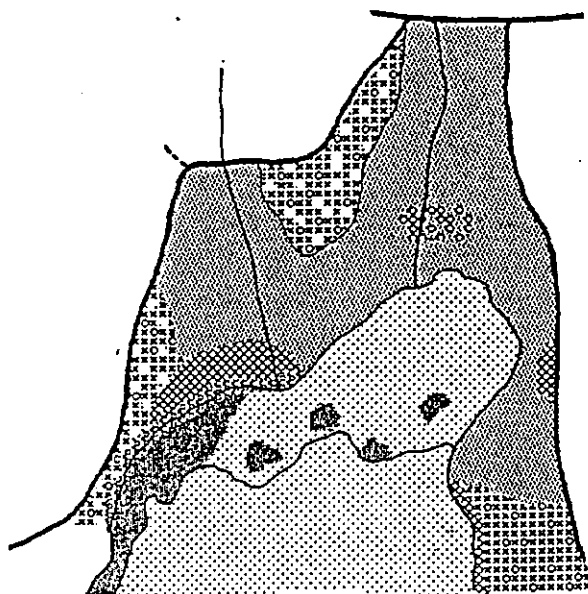
Norra Säbysjön 1991

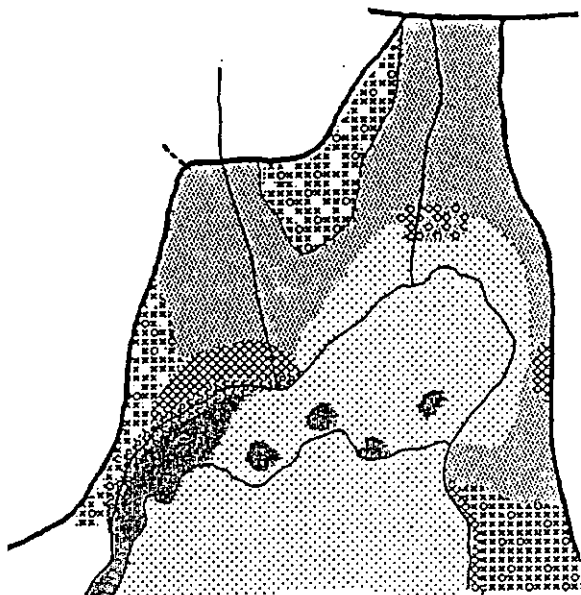
Norra Säbysjön våren 1994

Norra Säbysjön färdigrestaurerat-lågvatten

Norra Säbysjön färdigrestaurerat-högvatten

Teckenförklaring

Vatten	Barrskog - "äldre"	Öppen mark med gräs eller örter	Vidensår och lägre kärrriad skog av al och björk
Vass	Lövskog	Granplantering	

2. Våtmarken vid Tånglöt

Beskrivning

Torpet Tånglöt brukades ännu på 30-talet och på flygbilder från 1954 består dalgången bort mot sjön av relativt öppen mark. Kärrpartiet närmast skjutbanan, omr 2b, är idag beväxt med örtvegetation dominerad av älgört och snabbt tätande videbuskage. Kärrret närmast sjön, omr 2a, har karaktären av en björk- och alsumpskog med enstaka naturliga förtätningar av unggran.

Dagvatten från bl a IKEA leds via diken i området ut i Säbysjön. Närsaltreduktionen är enligt tidigare utredningar tillfredsställande.

I samband med vattenståndsregleringen kommer hela området förändras. I norra delen närmast sjön, område 2a, kommer andelen döda och döende björkar och unggranar att öka något. Karaktären av al- och björksumpskog kommer att förstärkas.

Kärrret närmast skjutbanan, område 2b, kan komma att påverkas mer påtagligt om videbuskagen dör genom vattenfluktuationerna. Delar av älgörtsbestånden kommer sannolikt att ersättas av låga starr- och grässorter.

Mål

Område 2a lämnas till fri utveckling. Område 2b utvecklas antingen till en på sikt återskapad fuktäng med vår- och höstöversvämningar och betande djur, eller lämnas till fortsatt fri utveckling. Hela området skall fungera som mottagare av dagvatten.

Åtgärder

Inga skötselåtgärder i område 2a.

Område 2b. Alternativet betad fuktäng med gräs och starrvegetation kräver röjning av videbuskagen och att ytorna slaghackas för att få bort älgört och tuvor. Stängslet i området dras om för att nötkreaturen ska kunna gå in och beta. Alternativt lämnas området till fri utveckling. Definitivt beslut om åtgärder i omr 2a tas efter det att resultatet av regleringen går att utläsa.

Dikena inom hela område 2 tillåts slammas igen för att bästa reningseffekt på tillfört dagvatten skall erhållas. Inga dikesrensningar.

Genom fortlöpande provtagning bevakas att önskad reningseffekt på tillfört dagvatten erhålls i våtmarken.

Avvikelser från gällande skötselplan

Del av område 2a är upplåten för skogsbruk men i denna plan skall all skog inom detta område lämnas för fri utveckling.

Skogen längs bäcken i omr 2b skall i gällande plan utnyttjas för skogsbruk, lövskog. I detta förslag är målsättningen en återställd betesmark alternativt fri utveckling.

3. Säby sjöäng

Beskrivning

Under slutet av 80-talet återskapades här de forna fuktängarna med lyckat resultat. Här har de kortbetade torrängarna, och längre ned måttligt betade fuktängarna, blivit ett tillhåll för häckande och rastande vadare. Här häckar nu flera par tofsvipor, enkelbeckasiner och gulärlor, arter som tidigare varit försvunna från sjön. Rariteter som dvärg- och dubbelbeckasin har lockats att rasta.

Vattenståndet på ängarna är idag för lågt under vår och höst. Den grävda kanalen mellan vass och strandäng med sina för branta kanter har inte fungerat som den översvämningszon där rastande och födosökande änder skulle uppehålla sig. Istället har det blivit just en sorts kanal med snarast en dränerande effekt som förhindrar effektiva översvämnningar. Stranden tenderar dock att sätta sig genom fortsatt oxidation och mineralisering varvid markytan sjunker och strandprofilen blir flackare och blötare.

Sommaren 1995 bearbetades stora delar av vassen med grävare och fräsmaskin. De branta kanterna på kanalen fasades av mot vattnet. Dikenas utlopp dämades för att motverka deras dränerande effekt på fuktängen. All sly röjdes utefter strandkanten.

Mål

Öppen, betad, tidvis översvämmad strandäng.

Åtgärder

Ängarna är i stort sett färdigrestaurerade. Deras värde som fågelbiotop kommer att öka ytterligare i och med de planerade översvämnarna under höst och vår. Underhåll sker genom fortsatt, tidvis intensivt bete och vid behov slyröjning.

Resultatet av maskinbearbetningen av vassarna 1995 utvärderas. Därefter kan kompletterande maskinbearbetning av vassen utföras.

4. Säby gårds kanal och damm

Beskrivning

Kanalen och dammen ingår i Säby gårds trädgårdsanläggning. Gården i dess nuvarande form liksom resterna av dess park har tillkommit under 1600-talet. Kanalen i slottets mittaxel grävdes sannolikt under 1700-talet. Under sommaren 1994 har en enklare restaurering av själva trädgården påbörjats.

Dammen och kanalen utgör en mycket gynnsam miljö för alla sorters alger och algbloomingar förekommer därför frekvent. Vass växer ymnigt kring dammen och skymmer därmed sikten ut mot vattnet. Försök att minska algbloomingarna har utförts. Vassen har under flera års tid slagits manuellt. Rensningar av vattenaloe och annan vattenvegetation har genomförts i flera omgångar. Kanalen rensades senast 1988. De nu så vanliga algbloomingarna

förväntas upphöra när dämnet sätts i funktion och regelbundna översvämningar omsätter vattnet i dammen.

Den till dammen och kanalen angränsande strandskogen hyser stora naturvärden med bl a årligen häckande kärrsångare.

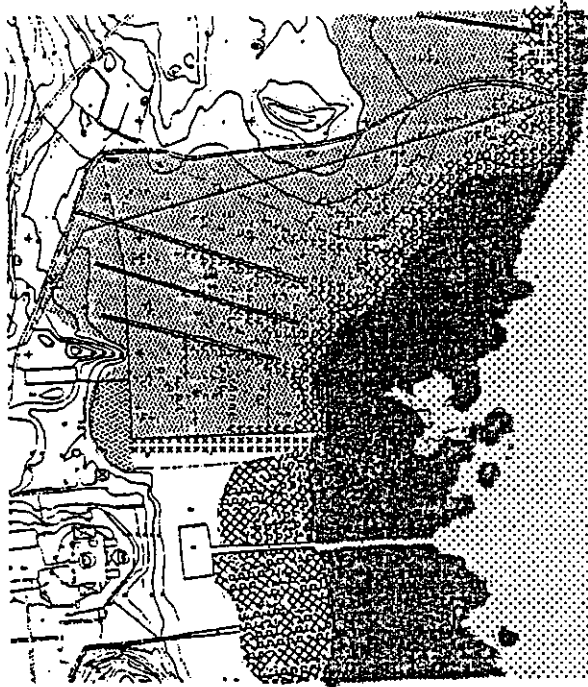
Mål

Att återskapa delar av den gamla parkens värden men att behålla strandskogen med hänsyn till naturvärdet.

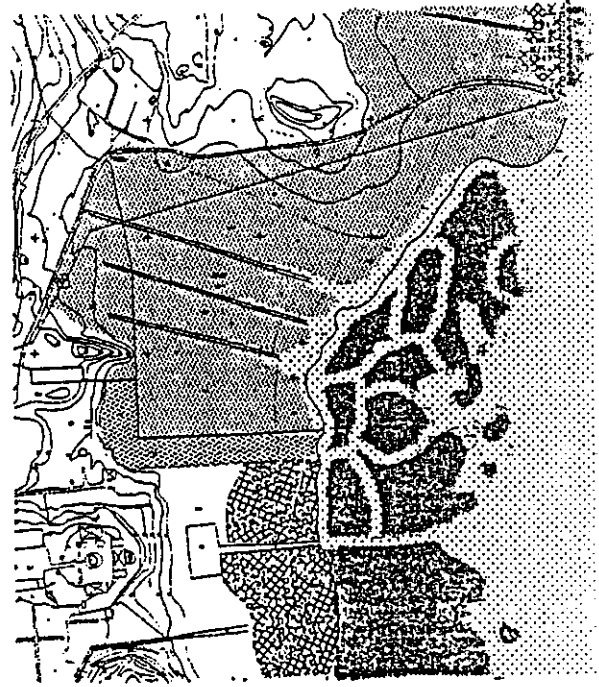
Åtgärder

Om algförekomsten skall bekämpas kan mekanisk rensning ske med sk alglåns. Vassen kring dammen slås manuellt varje sommar. Kanalen rensas vid behov. Kanalen ingår som ett element i parkanläggningen och upprepad rensning av vegetation längs kanalen lär bli aktuellt. Dessa åtgärder kräver dock försiktighet med hänvisning till strandskogens naturvärden. Öster om dammens östra kant skall därför inga åtgärder vidtagas. Rensning av kanalen skall begränsas till några meter på ömse sidor om kanalen.

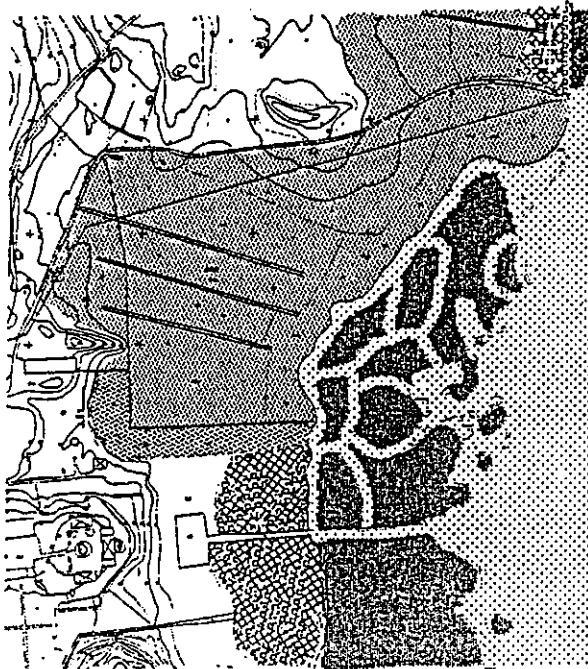
Säby sjöäng 1986

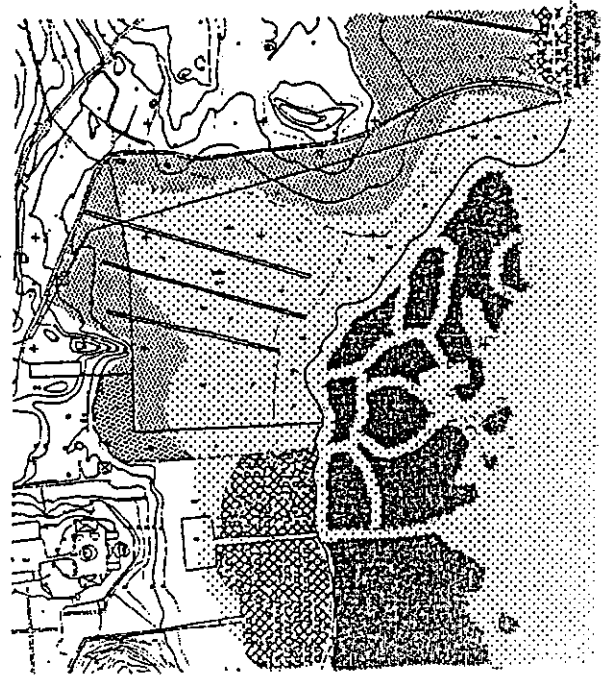
Säby sjöäng 1994 (färdigrestaurerad)

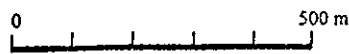
Säby sjöäng färdigrestaurerad-lågvatten

Säby sjöäng färdigrestaurerad-högvatten

Teckenförklaring

	Vatten		Lövskog		Öppen mark med gräs eller örter
	Vass		Videsnår och lägre kärrartad skog av al och björk		Gran

5. Strandskogen vid Säby gård

Beskrivning

De lövdominerade strandskogarna från gården ned till Jägarkullen är av yttersta vikt för att gynna bl a mindre hackspett, kärrsångare och en mängd sällsynta vedlevande insekter. Framför allt kombinationen av strandskog med mycket döda träd och inslag av äldre ekar på fastmarkerna är ytterst värdefulla för den idag hotade mindre hackspetten såväl som för en rad hålbbyggande tättingar.

En lucka i strandskogen har nyligen gjorts men denna har åter börjat växa igen p g a utebliven hävd.

Mål

Strandskogens värden bibehålls genom att den får utvecklas fritt. Den intilliggande ängen, Indianängen, kan även fortsättningsvis upplåtas för bete.

Avvikelse från gällande skötselplan

Enligt skötselplanen skall området kunna förändras genom skapande av en fuktäng med vattenkontakt och borttagande av strandskogen. Detta är inte avsikten i föreliggande förslag utan området i strandzonen bör lämnas för fri utveckling. Någon fuktäng avses heller inte skapas här.

6. Området sydväst om Fasanholmen

Beskrivning

Här brukades marken under 50-talet och kanske även senare. Nu domineras området av ogenomtränglig trivial vegetation bestående av huvudsakligen älgört och täta snår av vide.

Den gamla ängen skulle, genom en omfattande restaureringsinsats liknande den vid Igelbäcken nedan, kunna omvandlas till en betad fuktäng. Resultatet skulle dock beroende på ytans ringa storlek inte få samma effekt som vid Igelbäcken.

Mål

Området lämnas för fri utveckling och bildar tillsammans med angränsande områden en orörd och förhållandevis ostörd helhet i sjöns södra del.

Åtgärder

Inga åtgärder. Tillfälligt bete kan upplåtas på den idag öppna marken för att upprätthålla buskbryn och förhindra fullständig igenväxning.

Avvikelse från gällande skötselplan

Den gamla ängen skall enligt gällande skötselplan kunna omvandlas till betad strandäng varvid även en del av strandskogen avverkas. Åtgärderna ges dock låg prioritet.

7. Igelbäckskärret med omgivningar

Beskrivning

Området har nyttjats som slåtter och betesmark hörande till gården Stens ägor. Under första hälften av 1900-talet användes området som målområde för militära artilleriskjutövningar. Marken har sedan under flera decennier vuxit igen med bl a björk och viden. Under hösten 1993 avslutades minröjningarna inom Västra Järvafältets naturreservat. Som ett led i projektrensningen röjdes videsnåren på västra sidan om Igelbäcken undan nästan helt. Enstaka träd, vissa videbuskar och ett snabbt uppslående sly fanns dock kvar. Östra sidan av Igelbäcken minröjdes på 60-talet varför vegetationen där åter hunnit växa sig tät.

Områdets sydvästra del inhägnades våren 1993 och har sedan under somrarna 1993-94 betats av häst. Nordväst och nordost om denna hage finns nu ytterligare två hagar som har betats under 1995 av nötboskap och häst.

I stort sett all trädvegetation i kärret söder om Igelbäcken avverkades under hösten och vintern 1994.

På Fasanholmen har ett litet område norr om bunkern röjts med målsättningen att skapa sikt ut mot kärret. Detta område ingår i den nordvästra beteshagen.

Sommaren 1995 bearbetades stora delar av de utanförliggande vassarna med grävare och fräsmaskin.

Området har de senaste decennierna varit omtyckt av vilt. När videsnåren ersätts av en öppen, inhägnad, kreatursbetad fuktäng kommer viltet utestängas från området. Denna negativa effekt skall vägas mot de positiva effekter åtgärden får i form av en fågelrik fuktäng.

Området kommer att kunna överblickas från de grusvägar som leder runt kärret, utan att fåglarna störs. Den gamla vägen genom kärret kommer att vara vattentäckt en del av året och blir därför svår att utnyttja för passage över Igelbäcken. Ur störningssynpunkt är det inte heller önskvärt att människor utnyttjar denna väg under häckningssäsong när restaureringen är färdig.

Mål

Återskapande av ett stort, öppet, betat område där torrare betesmarker övergår i fuktängar med en mosaik av små öppna vattensamlingar närmast Igelbäcken.

Åtgärder

Restaureringen genomförs på g a områdets storlek etappvis. Efter genomförd avverkning skall avverkat område stängslas och betas hårt de första åren, helst av nötkreatur. Kompletterande slyröjning behövs sannolikt de första åren.

Framför den gamla bunkern på Fasanholmen huggs resterande skog ned i 160 graders vinkel ut mot kärret i syfte att skapa god utsikt mot området.

Öster om Igelbäcken krävs insatser i form av ytterligare minröjning, avverkningar av sälgsnår och ytterligare stängsling innan målsättningen uppnås. Tillgången till betesdjur är den viktigaste av de faktorer som styr tidsplanen för genomförandet.

Dungen av ek och hassel samt fina aspbestånd, norr om kärret sparas. Viss röjning i dungen för att frilägga ek och hassel kan dock med fördel göras. På nordsidan av dungen bör det finaste aspbeståndet sparas. Om möjligt kan även ängen som går in som en kil mellan den östra barrskogen och strandskogen vid sjöns östra sida omfattas av betet.

Avvikelser från gällande skötselplan

I skötselplanen anges att restaureringen ska påbörjas öster om Igelbäcken. Restaurering har istället inletts väster om bäcken vad gäller röjning, avverkning och bete bl a därför att området avverkades i minröjningssyfte under sommaren 1992-93.

Här föreslås även att hela kärret röjs från samtliga träd och videbuskage medan skötselplanen anger att enstaka solitärer ska lämnas.

8. Håga båtsmanstorp

Beskrivning

Omnämmt från början av 1700-talet och därefter bebott fram till 1926. Ännu på 1950-talet var här öppen mark men har sedan dess förbuskats och till stora delar blivit trädbevuxet.

Mål

Att i de torrare partierna kring de gamla husgrunderna och ned mot stigen till sjön hävda en öppen gräsmark genom årlig slåtter.

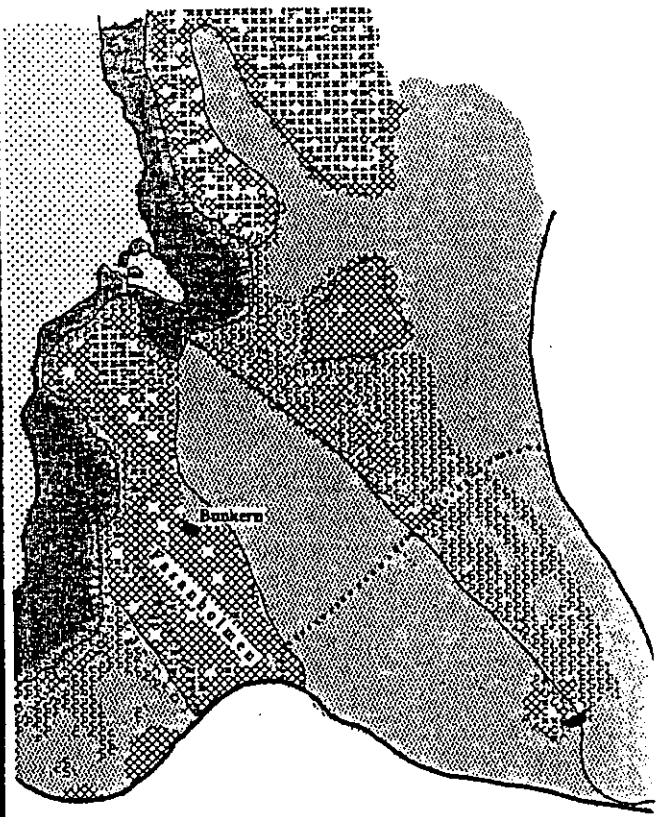
Åtgärder

Försiktig röjning av buskage i syfte att begränsa dessas utbredning. Årlig sensommarslåtter, insamling och bortförsel av slaget material.

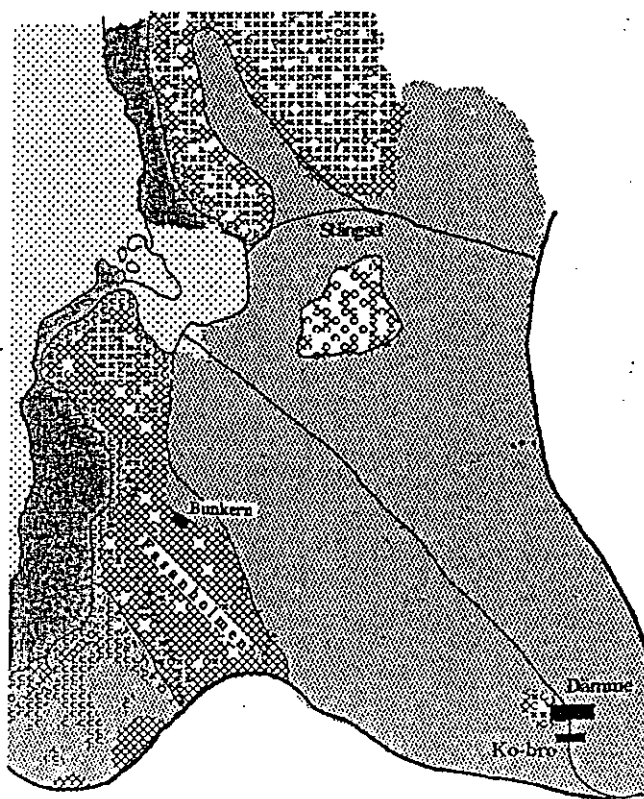
Igelbäckskärret 1989

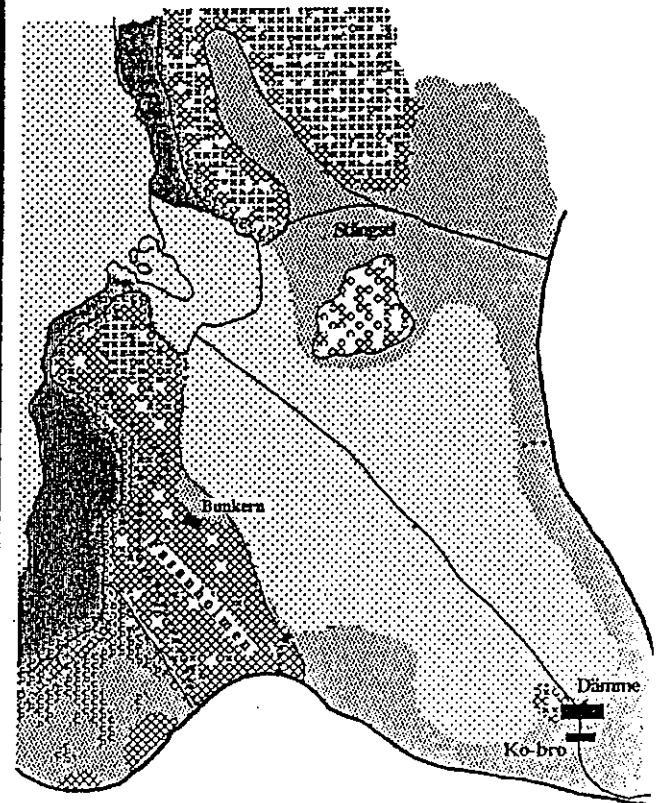
Igelbäckskärret restaureringsetapp 1

Igelbäckskärret färdigrestaurerat-lågvatten

Igelbäckskärret färdigrestaurerat-högvatten

Teckenförklaring

0 500 m

	Vatten		Barrskog - "äldre"		Öppen mark med gräs eller örter		Videsnår och lågre kärrartad skog av al och björk
	Vass		Lövskog				

9. Strandskogarna

Beskrivning

P g a vattenståndshöjningarna under vår och höst kommer fortlöpande enstaka träd, framförallt gran och björk, i strandskogarna att dö. Denna process är naturlig och önskvärd då den upprätthåller lövdominansen i strandskogarna. Döda träd bör inte tas bort då de gynnar bl a mindre hackspett, stjärtmes, andra hålbbyggande fåglar samt en rad sällsynta vedlevande insekter och svampar.

Mål

Strandskog med naturlig beståndsdynamik

Åtgärder

All strandskog som inte berörs av restaureringsåtgärder lämnas för fri utveckling.

Övriga åtgärder

Fiske

Beskrivning

Sportfiske är i Säbysjön endast tillåtet från is under vintern mot lösande av fiskekort. Tjuvfiske i Säbysjön utgör ett mycket stort problem framförallt i och med den störning för fåglarna som aktiviteten medför. Mest problematiskt är kanske fisket från båt och andra flytetyg.

Åtgärder

Kommunen har för närvarande en anhållan om ändrade reservatsbestämmelser med allmänt båtförbud i sjön liggande hos länsstyrelsen. Information till allmänheten om regler för fiske i sjön utökas.

Luftning och allmänt om fiskdöd

Beskrivning

Vakupptagning och luftningsåtgärder vintertid har företagits under en längre tid. Olika undersökningar visar dock att luftning och vakupptagning endast har en mycket begränsad effekt. Undersökningar visar att fiskstammen återhämtar sig kvickt efter den typ av fiskdöd som då och då förekommit i Säbysjön. Denna naturliga process bör tillvidare få fortgå utan ingrepp. Ett decimerat fiskbestånd är dessutom positivt för fåglarna som annars får konkurrens av fisk om födan.

Åtgärder

Fortsatt provfiske skall utföras för att dokumentera beståndsvariationerna och som grund för eventuella framtida åtgärder. Åtgärder för luftning, återinsättning av fiskyngel samt plogning av isen för ökat ljusinsläpp bör inte ske annat än om det av provfiskeresultat el liknande anses befogat.

Häckningsflottar

Beskrivning

Häckningsflottar har med varierat resultat utplacerats i sjön. En del konstruktioner har visat sig attraktiva varför fortsatta försök kan vara motiverat.

Åtgärder

Fortsatta försök med olika typer av flottar eller plattformar är önskvärt såsom kompletterande åtgärd för att gynna fågellivet.

Andkorgar

S k andkorgar bör inte sättas ut då de har mycket liten effekt i stora vasssjöar. Knip- och uggleholkar på skyddade platser runt sjön är dock positivt.

Kontrollprogram

Vid omfattande restaureringsåtgärder är det befogat att upprätta ett så heltäckande kontrollprogram som möjligt. Detta för att kunna studera effekten av genomförda åtgärder, belysa förändringar i artsammansättning samt att öka kunskapen om denna typ av naturvårdsåtgärder.

Resultaten från kontrollprogrammets olika delar skall ha en direkt återkoppling till skötselplanens anvisningar så att fortlöpande korrigering av skötselplanen kan ske med hänsyn till konstaterade åtgärdsresultat.

Referensmaterial

Vattenmiljön

Säbysjön får anses väl dokumenterad då ett stort antal undersökningar utförts under flera decennier. En kompletterande inventering av strandängarna vid Igelbäcken samt en bottenfaunaundersökning i Igelbäcken behövs för att kunna följa upp förändringar här. Något behov av ytterligare dokumentation av själva sjön finns däremot inte inför fortsatt restaurering.

<i>Undersökningstyp</i>	<i>Intervall</i>	<i>Tidsserie</i>
Fysikalisk-kemisk	Från 1990 varje år 2-3 tillfällen spridda över året.	Glesa intervall från 1954, tätare 1978- 1995
Växtplankton	Enstaka insats	1987
Djurplankton	Enstaka insatser	1969, 1987
Bottenfauna	Enstaka insatser	1978, 1987
Vegetation	Oregelbundna inter- vall 1-10 år	1968 - 1990
Provfiske	1-2 års mellanrum	1987-1994

Landmiljön

IR-flygbilder kan användas för att följa upp eventuell påverkan på barrträd i strandzonen. Flygbilder över området i skala 1:10000 finns från 1985 och 1995. Uppföljning kan ske genom separat fotografering av sjön med omgivningar efter något eller några år.

Strandängarnas vegetation inventerades vid Finnängen 1995 och skall utföras i Igelbäckskärret 1996.

Uppföljning

För samtliga undersökningskategorier görs uppföljningar framledes, gärna både under pågående, men framför allt efter genomförd restaurering.

Det är önskvärt att omgående följa upp tidigare gjorda undersökningar av vegetation, bottenfauna, växt- och djurplankton vid flera tillfällen under de första åren efter restaureringen. För fysikalisk-kemiska undersökningar och för provfisket är nuvarande provtagningstäthet tillräcklig. Vegetationsinventering på strandängarna följs upp med 1-3 års intervall under de första 5-10 åren.

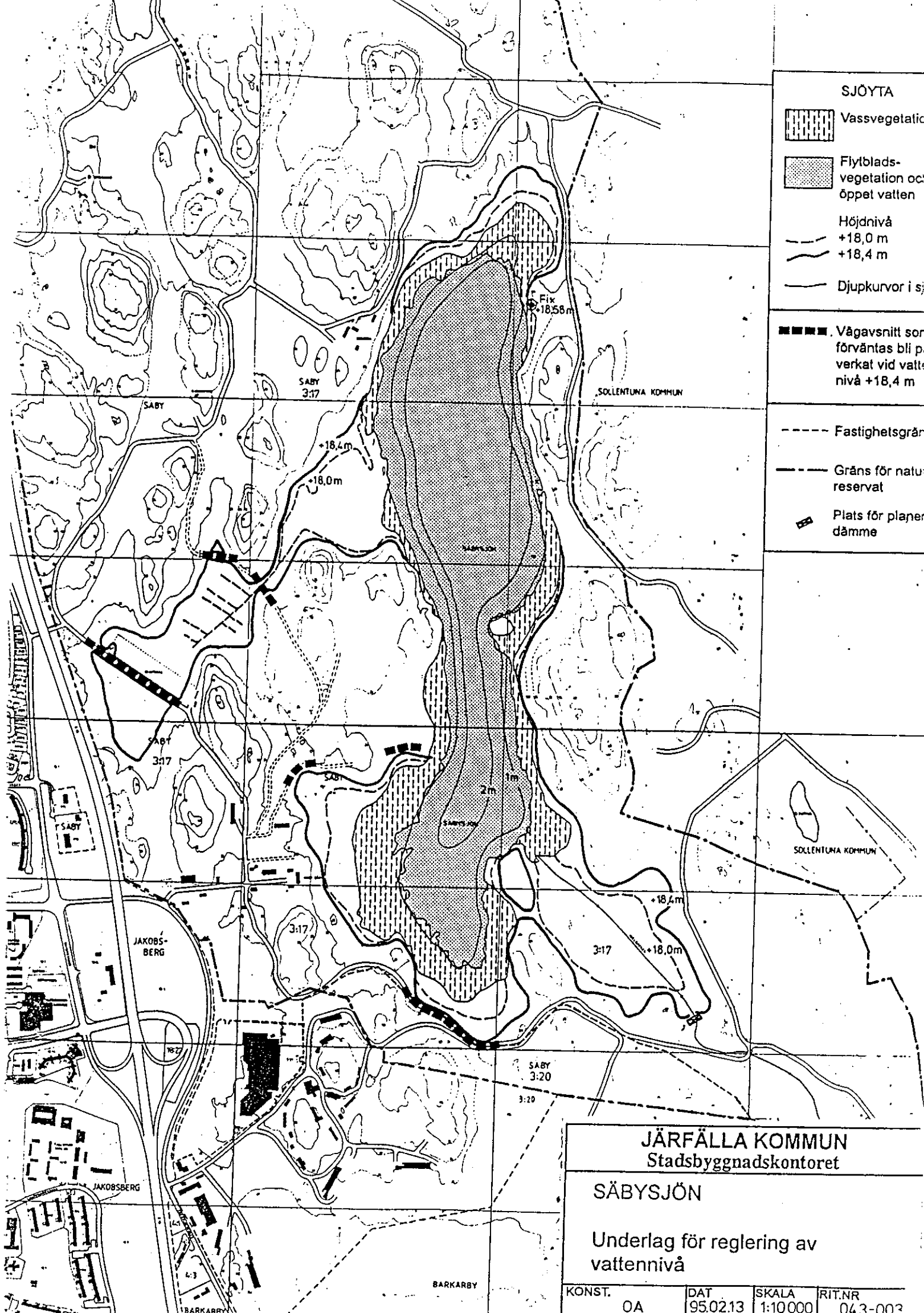
Som en generell riktlinje skall uppföljning av utförda analyser ske så att största möjliga jämförbarhet med tidigare analys möjliggörs. Detta betyder att undersökningen bör utföras vid samma tid på året, med samma metodik och utvärderas/analyseras på samma sätt som de tidigare analyserna. Eventuellt byte av metodik eller analysmetod skall endast ske då starka skäl talar för detta.

Kvalitetsäkring vid analyserna är av yttersta vikt. Metodiken skall vara klargjord antingen genom tillämpning av standarder eller genom direkt överföring av metodik. Vidare bör endast ackrediterade lab eller provtagare anlitas. Dessa faktorer är av särskild vikt vid byte av utförare.

TIDPLAN

Många av de i tidplanen angivna åtgärderna är avhängiga de resultat som uppnås av tidigare restaureringsåtgärder enligt det resonemang som förts under avsnittet "*Kontrollprogram*". Det är således med reservation för förändringar som tidplanen här redovisas.

- Vinter -95/96 Fortsatt restaurering öster om Igelbäcken med prioritering av de sjönära delarna.
- Upphandling av arbeten för anläggande av dämme. Anläggningsarbeten vintern eller våren 1996.
- Kompletterande avverkning och slyröjning väster om Igelbäcken.
- Vår -96 Kompletterande stängsling öster om Igelbäcken samt permanent avgränsning av mindre hagar vid Finnängen och Säby sjöäng.
- Sommar -96 Sjöns stränder rensas på eventuellt ilandflutet material från vassbekämpningen
- Uppföljning av 1995 års vassbekämpning samt uppföljning och inventering enligt kontrollprogram, bl a vegetationsinventering i Igelbäckskärrets östra och västra delar.
- Vid behov slaghackning av torrare ytor
- Diskussion med skytteföreningen vid Tånglöt
- Förstärkning av vägar utsatta för risk genom översvämningar
- Höst -96 Ev tillskapande av fördjupningar i de bearbetade vassarna och fuktängarna i norra och södra sjöändarna
- Sommar -97 Första utvärdering av första årets vattenståndsvariationer och övriga restaureringsåtgärder, uppföljning enligt kontrollprogram. Bl a IR-flygfotografering för uppföljning av eventuella skogsskador

SJÖYTA

Vassvegetation

Flytbladsvegetation och öppet vatten

Höjdnivå

+18,0 m

+18,4 m

Djupkurvor i sjö

Vägavsnitt som förväntas bli påverkat vid vattennivå +18,4 m

Fastighetsgränser

Gräns för naturreservat

Plats för planerad damm

JÄRFÄLLA KOMMUN
Stadsbyggnadskontoret

SÄBYSJÖN

Underlag för reglering av vattennivå

KONST.	OA	DAT.	95.02.13	SKALA	1:10 000	RIT.NR	043-003
--------	----	------	----------	-------	----------	--------	---------

REGLERINGSANVISNING FÖR SÄBYSJÖNS DÄMME

1996-01-31

MÅLSÄTTNING

Med dämmet regleras vattennivån så att de naturliga störningseffekterna vågverkan, isrörelser, frysning, översvämning, upptorkning utnyttjas för att förbättra och bibehålla möjligheterna till ett rikt fågelliv i Säbysjön.

Eftersträvad vattenståndsvariation innebär rejält översvämmade strandängar under vår och höst. Det höga vattenståndet ska klinga av rätt snabbt under våren så att de övre delarna av ängarna är ordentligt torra sommartid. På förhösten höjs åter vattenståndet och kan så förbli under större delen av hösten. Vintertid ska vattenståndet vara så lågt att eventuell isbildning fryser sönder alternativt fryser fast och vid islossning kan slita sönder delar av vassvegetationen.

Tidsangivelserna följer ett principiellt mönster och får inte tolkas i absoluta termer. Variation i nederbörd, temperatur osv mellan år måste i största möjliga mån följas för att få ett så lyckat resultat som möjligt. Observera att diagrammets eftersträvide vattennivå i sjön motsvaras av ca 5 cm lägre nivå vid dämmet p g a naturlig fallförlust.

Kontroll av dämme

Dämmet bör kontrolleras en gång/vecka. Särskilt viktig är kontrollen efter kraftiga regn och under längre torrperioder. Under perioder med täta regleringsinsatser sker kontrollen oftare. Kontrollen skall omfatta:

- kontrollera att sättarnas läge inte rubbats
- inspektion av bottenutskov att detta släpper igenom vatten som det skall
- avläsning av vattenytans nivå vid dämmet.

Hållpunkter som kan förskjuta tiden för regleringsåtgärder

Sen vårflod En extremt sen avsmältning bör föranleda en senareläggning av avtappningen som enl tidsplanen inleds 1 april. Sättarna kan i sådana fall hållas i läget +18,35m 1-2 veckor längre än planerat. Efter detta bör regleringen ansluta till idealkurvan senast till mitten av Juli då nivån bör vara nere på +17,55m. Tidig vårflod bör knappast inverka på regleringen eftersom dämningen startar så pass tidigt att även tidiga avsmältningar bör kunna fångas upp.

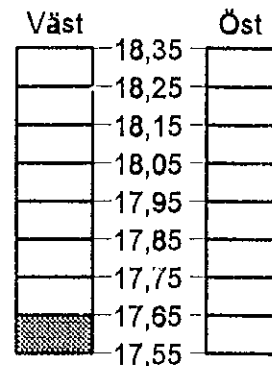
Blöt sommar Om det vid månadsskiftet Juli-Augusti ännu inte har hunnit torka upp på strandängarna kan man om det verka finnas förutsättningar till upptorkning vänta med att sätta i sättarna några veckor. Kommer däremot regn i detta läge bör sättfacken stängas för att fånga in så mycket som möjligt av höstregnen.

Islossning Tidpunkten för åtgärder angivna vid datumet 1 april skall ungefär sammanfalla med sjöns islossning.

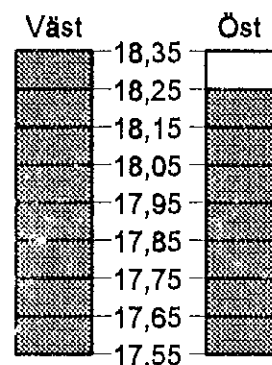
Reglering av dämme

Vid varje regleringstillfälle skall datum, vattenytans nivå vid dämnet samt sättarnas läge efter regleringsåtgärden noteras. Dessutom bör andra iakttagelser av allmän karaktär noteras.

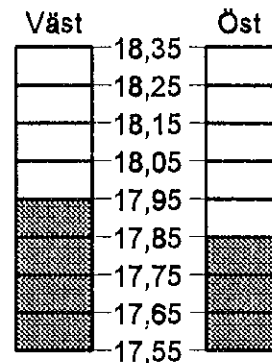
- 1 Januari Öppna sättfack ned till +17,55m. Ena facket förses med en sätt. Vintertid skall så mycket som möjligt av strandnära partier frysa till.

- 15 Februari Sättfacken stängs upp till 18,35. Meningen är att detta skall fånga upp vårfloden så att ett så högt vattenstånd som möjligt erhålles. Dämningen bör dessutom påbörjas när isen ännu ligger fast för att om möjligt erhålla lossryckning av fastfrusen vass. Anpassning efter årets vårflod i största möjliga utsträckning.

- 1 April Öppna sättfacken successivt under månaden ned till +17,85m. Inled avtappningen försiktigt genom att plocka enstaka sättar med någon - några dagars mellanrum. Detta för att inte åstadkomma några flodvågor nedströms.

- 1 Maj Sättarna hålles på nivån +17,85m

- 7 Juni Försiktig avtappning inleds med att någon sätt i ett fack tas bort. Denna sänkning skall göras så mjukt som möjligt. Därför skall den sätt som ger minst flöde tas bort först.
Vy > 17,85 tas sätt ur fack Väst
Vy < 17,85 tas sätt ur fack Öst

